Alkmadders

NUMMER 131 - JAARGANG 32 - SEPTEMBER 2015
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Tentoonstelling 'Schatten van zolder'

Oud-Alkemadeprijs 2015 toegekend aan twee families

Veldpost uit de Veen

Kerkstraat 77 en 77a, Oude Wetering, winnaars van de Oud-Alkemadeprijs 2015.

(foto Agnes Turk)

Alkmadders

32e jaargang, september 2015, nummer 131
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie
Sjaak Bouwmeester
Marco Loos
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)
Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Distributie
Th. Meijer, Meidoornstraat 13,
2371 VC Roelofarendsveen (071-3314706)

Nieuwe donateurs en adreswijzigingen
Mw. A. van Wieringen, secretaris (071-5018326),
info@stichtingoudalkemade.nl

Donateurschap
De minimumdonatie bedraagt € 13,- per jaar, te voldoen op bankrekening NL06 RABO 0301 1099 66 of NL09 INGB 0005 4356 41 van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van Alkmadders kost € 11,00 per jaar extra.

Losse nummers
Deze kosten € 2,50 en zijn verkrijgbaar tijdens de openingsuren.

Openingstijden
Het Museum Oud Alkemade is geopend op **zondagmiddag** van 14.00-17.00 uur en op **dinsdagmiddag** van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag, 1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag is het museum wel open.

Contactpersoon van het bestuur
Mw A. van Wieringen, secretaris (071-5018326)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade
Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

Algemeen Nut Beogende Instelling ANBI

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
Uitnodiging donateursavond	3
Tentoonstelling 'Schatten van zolder'	4
Oud-Alkemadeprijs 2015 voor twee families	6
Op stap met de Vrouwen van Nu	8
Akten van indemniteit	9
Veldpost uit de Veen	11
Het uitgestelde einde van de korenmolen aan de Koppoel	16
Schenkingen	16

Van het bestuur

Beste donateurs,

Stichting Oud Alkemade is begonnen om met een klein groepje oudere mensen een paar uurtjes te praten over vroegere tijden. Zo willen wij van deze mensen horen wat zij vroeger hebben meegemaakt en wat ze gedaan hebben om hun eigen bestaan op te bouwen. Wij hebben inmiddels twee keer een aantal mensen bij elkaar gebracht in het oude veilinggebouw dat nu restaurant Wagenaar heet.
Onder het genot van heerlijke koffie komen er veel herinneringen uit de vroege jaren van deze mensen boven. Zo hebben wij bij de eerste ontmoeting gesproken over het kweken van groente en de rol van de inmakerij, waarvan er in Roelofarendsveen 17 waren in de jaren vijftig.

In de tweede bijeenkomst hebben wij gesproken over de ruilverkaveling die in de jaren vijftig en zestig voor grote veranderingen in Roelofarendsveen heeft gezorgd en de tuinbouw een grote impuls heeft gegeven bij het overschakelen van groente- naar bloementeelt. In 2016 willen wij een tentoonstelling maken over de ruilverkaveling, dus deze bijeenkomsten leveren ons ook informatie en meer gedetailleerde feiten op over dit onderwerp.

De discussies worden opgenomen op band, zodat we ze later ook kunnen gebruiken om er eventueel een boekje van te maken. Wij willen deze gesprekken één keer per kwartaal organiseren en wij zoeken daar de mensen zelf voor bij elkaar. De gespreksleider is Fred Olyerhoek. Samen met enkele medewerkers van Oud Alkemade maken we er wat leuks van en proberen we de verhalen van vroeger boven water te halen. Dit alles in samenwerking met Dennis Wesselman, die onze gastheer is en ook erg geïnteresseerd in de tuinbouw uit het verleden van Roelofarendsveen.

Lex van der Zwet, voorzitter

Rond de tafel bij Wagenaar: te beginnen met linksboven Fred Olyerhoek, daarna Jan Dobbe, Koos Bakker, Dirk Akerboom, Martien Akerboom, Adrie Hoogenboom, Hannes de Jong en Sjaak Bouwmeester.

Beste lezer,

Een mooie en afwisselende zomer heeft weer plaats gemaakt voor het najaar. Zo heeft ook de Stichting Oud Alkemade de schaatsen van de vorige tentoonstelling weer op de zolder opgeborgen en heeft het museum de ruimte gebruikt om een nieuwe tentoonstelling in te richten. In het interview met Sjaak Koek kunt u lezen dat de vele voorwerpen die de stichting krijgt aangeboden voor het museum zorgvuldig worden bekeken op hun waarde voor de collectie. Dat daar pareltjes tussen zitten blijkt wel uit het feit dat het tijd werd om deze 'museumschatten' van de zolder te halen en aan een breder publiek te tonen.
Nu er met het vorderen van alle nieuwbouw in de gemeente ook weer druk verhuisd gaat worden, zal er voor u misschien ook een moment aanbreken dat u denkt: zou Oud Alkemade hier nog iets aan hebben? En dan niet alleen oud gereedschap of huis-, tuin- of keukenspullen, maar ook oude documenten, krantenknipsels, foto's, diploma's, oorkondes etc. zijn altijd welkom. Soms vormen zij de basis voor interessante artikelen voor Alkmadders. Zo is een kistje vol met brieven, kaarten en foto's voor Nico Koek een inspiratiebron geweest om de mobilisatie van zijn vader te onderzoeken en in beeld te brengen.
Mocht u zo'n kistje niet hebben, dan zijn er andere bronnen om terug te gaan in de tijd en op zoek te gaan naar uw voorouders. Sjaak Bouwmeester kwam in het archief oude akten tegen die hier ook aan kunnen bijdragen.

Wij wensen u weer veel leesplezier met deze Alkmadders. Wilt u reageren of zelf een artikel insturen, laat het ons weten via ons e-mailadres: alkmadders@ziggo.nl.

José van der Meer, eindredacteur

De familie Van Ruiten

In Alkmadders van juni is op pag. 9 een foto van de familie Van Ruiten op de Zuidhoek afgebeeld. De oude vrouw met het witte mutsje op is echter niet de moeder van Gezina van Ruiten-Lemmers, maar van haar man Piet van Ruiten. Het is Maria Petronella van Ruiten-Bongenaar. Zij overleed in 1929 op 82-jarige leeftijd. De foto zal rond 1923-1925 gemaakt zijn.

Tentoonstelling over de Ruilverkaveling

Oud Alkemade bereidt een tentoonstelling voor over de Ruilverkaveling in Roelofarendsveen. Heeft u foto's, documenten of misschien wel gebruiksvoorwerpen die wij mogen gebruiken voor deze tentoonstelling?
U krijgt uw spullen uiteraard retour; van foto's en papieren maken wij een kopie en gebruiksvoorwerpen worden met grote zorg beheerd. Graag rekenen wij op uw medewerking, hoe klein uw bijdrage ook is.
Voor vragen of aanmeldingen kunt u contact opnemen met Lex van der Zwet, telefoon 06-22122953 of via e-mail: l.zwet@planet.nl.

U kunt Oud Alkemade ook volgen op Facebook!

Hierop vindt u het laatste nieuws, aankondigingen van activiteiten etc.
Zoek op:
Stichting Oud Alkemade
en 'like' ons.

Workshop Genealogie voor beginners

Voor deze workshop in samenwerking met het Streekarchief Rijnlands Midden zijn nog een paar plaatsen beschikbaar. De workshop bestaat uit drie avonden, waarbij theorie en praktijk elkaar afwisselen. U kunt zich hiervoor opgeven bij het secretariaat: tel. 071-5018326 of per e-mail: info@stichtingoudalkemade.nl. U dient wel zelf een laptop of tablet mee te nemen.

Data, tijden, locatie en prijs:
- Dinsdag 3 en 10 november 2015, museum Oud Alkemade.
- Dinsdag 24 november 2015, Streekarchief Rijnlands Midden, Burg. Visserpark 28, 2405 CR Alphen aan den Rijn.
- Tijd: 19.30-21.30 uur.
- Prijs: € 30.- incl. cursusmateriaal en koffie/thee.

Geschiedenis van het Zuideinde

Voor zijn overlijden op 8 maart 2014 heeft de stichting Oud Alkemade van Theo van der Meer (Fietsie) een manuscript ontvangen waarin hij de geschiedenis beschrijft van de omgeving en bewoners vanaf de Zuidhoek tot aan de Veilingbrug, zoals hij zich dat herinnerde. Het is een lang en zeer gedetailleerd stuk. Jammer genoeg is het in deze vorm niet geschikt om in Alkmadders op te nemen, maar wij vinden het wel heel mooi dat wij dit soort geschiedschrijving mogen ontvangen. Wij zullen het dan ook zorgvuldig bewaren zodat anderen daar in de toekomst nog gebruik van kunnen maken.

Uitnodiging donateursavond 9 oktober 2015

Ook dit jaar organiseert Stichting Oud Alkemade weer een donateursavond en ook deze keer zal die avond de Oud-Alkemadeprijs worden uitgereikt. Zoals u elders in dit blad kunt lezen is de prijs 2015 toegekend aan Sjaak en Marga Bouwmeester en hun buren Ed en Petra Muller voor hun gezamenlijke inspanningen om van hun woningen Kerkstraat 77 en 77a in Oude Wetering prachtige panden met een historische uitstraling te maken.
De avond vindt plaats op vrijdag 9 oktober a.s. in ons eigen museum aan de Saskia van Uylenburchlaan 22 in Oude Wetering en begint om 20.00 uur (dus niet op 2 oktober zoals in de vorige Alkmadders werd vermeld).

Lezing Haarlemmermeerspoorlijnen

Wim Wegman

Voor onze donateursavond hebben we *Wim Wegman* uitgenodigd om een lezing te houden over de Haarlemmermeerspoorlijnen, die tussen 1912 en 1936 in bedrijf waren. De heer Wegman neemt ons onder meer mee met een rit van Station Leiden-Herensingel via Rijpwetering, Roelofarendsveen en Oude Wetering naar Hoofddorp. Wim Wegman heeft een aantal boeken geschreven over de Haarlemmermeerspoorlijnen. Dat staat er dus borg voor dat hij goed geïnformeerd is. Het is tijdens de donateursavond voor geïnteresseerden mogelijk om tegen betaling in het bezit te komen van een exemplaar.
Zoals gebruikelijk rekenen wij geen entree, de koffie en de thee zijn gratis, maar voor overige consumpties wordt een kleine bijdrage gevraagd.
Wij hopen u weer in grote getale te mogen verwelkomen.

Het bestuur

Het Haarlemmermeerlijntje tussen Hoofddorp en Leiden reed van 1912 tot 1936.

Tentoonstelling 'Schatten van zolder'

"Dat hadden wij vroeger ook"

"Geregeld worden er plastic tasjes of dozen met spulletjes bij het museum van Oud Alkemade afgegeven. Het is elke keer weer spannend wat erin zit," aldus Sjaak Koek, die in dit soort gevallen het eerste aanspreekpunt van Oud Alkemade is. Op 6 september is de tentoonstelling 'Schatten van zolder' geopend waarbij een selectie van de in het verleden afgegeven spullen wordt getoond.

Sjaak: "Meestal gaat het om oude voorwerpen of foto's van overleden mensen. De kinderen hebben er geen belangstelling voor, maar willen het ook niet zomaar weggooien. En dan komt Oud Alkemade in beeld. Ik bekijk dan wat we er verder mee doen. Als we het voorwerp al hebben, dan houden we het mooiste exemplaar en wordt het andere verkocht tijdens een braderie of naar de kringloopwinkel gebracht."
Sjaak wordt ook wel eens bij mensen thuis uitgenodigd om te bekijken of er op zolder nog iets voor Oud Alkemade te vinden is. "Er zijn mensen die bij aankoop van nieuwe meubels de oude meubels naar boven verhuizen en dat geldt ook voor andere spullen. En hoe langer het er staat, hoe moeilijker het wordt om het alsnog weg te doen.
De spullen blijven dan staan tot een overlijden of een verhuizing. En dan word ik erbij geroepen. Natuurlijk ben ik dan nieuwsgierig of er iets voor Oud Alkemade bij staat. Ook dat is altijd weer spannend. Kort geleden nog kregen we een kast vol kleding uit de jaren vijftig."

Zoektocht

Soms komt Sjaak gereedschap tegen waarvan niemand meer weet waar het voor heeft gediend. "Nog niet zo heel lang geleden kregen we oud gereedschap uit de vroegere smederij Straathof uit Rijpwetering. Er zat een grote langwerpige ijzeren klem bij waarvan het vroegere gebruik onduidelijk was. Een zoektocht in boeken en op internet leverde niets op. Later, nadat ik er al niet meer mee bezig was, kwam ik hem toevallig tegen in een of ander blad. Hij bleek in het verleden te zijn gebruikt bij het stellen van de houten wielen van bijvoorbeeld een boerenkar. Altijd leuk als je zoiets alsnog vindt. Overigens kregen we ook schaatsen die nog door de oude smid Waasdorp in samenwerking met aannemer Van der Geest uit Oud Ade waren gemaakt."
In de dorpen van het vroegere Alkema-

Sjaak Koek: "We hebben zo verschrikkelijk veel in huis wat nog nooit in de tentoonstellingsruimte heeft gestaan."

Een oud rose corset.

de weet vrijwel iedereen Oud Alkemade wel te vinden, maar heel soms gebeurt het dat men de voorkeur aan de vuilcontainer geeft. “Ik neem niet altijd een afwachtende houding aan, heel af en toe ga ik eropuit om te voorkomen dat ik te laat ben. Soms wordt die moeite beloond en soms niet. Ik heb nog wel eens op zondagochtend in een container staan zoeken naar interessante spullen. Die mensen gooiden, om wat voor reden dan ook, liever alles weg.”
Natuurlijk worden er bij Oud Alkemade ook veel kapotte spullen afgegeven. Waar mogelijk worden die hersteld door vrijwilligers. Ook Sjaak weet daar alles van. “Ik had in het verleden een keer meubels gerestaureerd. Toen ik dat in 1990 aan Tom van der Meer van Oud Alkemade vertelde, werd ik al snel ingelijfd als vrijwilliger. Het was nog de tijd dat iedereen van alles deed. Er was genoeg voor me te doen. Ik ben van huis uit elektricien. Mijn eerste baan was bij Henk Bakker op de Noordhoek. Daarna heb ik in Leiden, Wassenaar en Rijswijk gewerkt. De laatste zeventien jaar was ik huismeester van de drie flatgebouwen aan het begin van de Galgekade in Roelofarendsveen. Door mijn werk in het verleden ben ik breed inzetbaar bij Oud Alkemade, daarbij ben ik ook nog van 1996 tot 2008 voorzitter geweest.”

Wastobbe met wringer

In de afgelopen 25 jaar heeft Sjaak de collectie van Oud Alkemade alsmaar zien groeien. De meeste spullen zijn op de zolder van het museum van Oud Alkemade te vinden. “Bij tentoonstellingen komt er natuurlijk een en ander naar beneden, maar sommige voorwerpen zijn al vele jaren niet van hun plaats geweest. Vandaar deze tentoonstelling. Van elke categorie kiezen we de mooiste exemplaren uit. Het gaat onder meer om aardewerk, radio’s, emaillen pannen, speelgoed, gereedschap, weegschalen en telefoons. Maar er is ook een oude wastobbe met wringer en een bollensorteermachine, afkomstig uit een van onze depots elders in het dorp. Niet alles past op zolder.”

Met het groeien van Oud Alkemade, wordt er ook professioneler gewerkt. In de loop der tijd zijn er werkgroepen ontstaan, zodat duidelijk is wie waar voor verantwoordelijk is. “Samen met anderen houd ik me bezig met het inventarisbeheer. De laatste jaren heb ik met Marleen Cozijn alle aanwezige spullen in rubrieken ondergebracht en genummerd. Op die manier weten we wat we in huis hebben en waar we het kunnen vinden,” aldus Sjaak.

Wastobbe met wringer, een oude wasketel en wat wasgoed.

Een badpak-met-een-rokje uit de jaren zestig.

De komende tentoonstelling moet een feest van herkenning worden. Sjaak: “Dat hadden we vroeger ook, maar dan iets groter of kleiner, zal een veelgehoorde opmerking zijn. We hebben zo verschrikkelijk veel in huis wat nog nooit in de tentoonstellingsruimte heeft gestaan. Dat geldt ook voor de collectie textiel die door Thea van Loon wordt beheerd. Op de komende tentoonstelling zijn daar enkele stukken uit te zien, zoals een badpak-met-een-rokje, een rose corset en - in de ‘katholieke hoek’ - een mooie rode superplie.

En verder is er natuurlijk het papieren- en fotoarchief waaruit Sjaak Bouwmeester en Leo Stiens een en ander geselecteerd hebben voor de tentoonstelling. Uiteraard blijft het een selectie. Als op zondagmiddag de omstandigheden het toelaten geef ik wel eens een rondleiding door het gebouw, ook over de zolder, want daar is toch het meeste te zien.”

Fons van Rijn

OUD- ALKEMADEPRIJS 2015 VOOR TWEE FAMILIES

Historische uitstraling in Oude Wetering

Het pand Kerkstraat 77 in Oude Wetering, hier nog met de grote winkelruit van de diverse winkels die er in gevestigd waren.

De panden Kerkstraat 77 en 77a in de huidige staat. Rechts is 'Het wapen van Alkemade' te zien.

Jaarlijks probeert de stichting in de voormalige gemeente Alkemade een pand te vinden dat ons inziens in aanmerking komt voor de uitreiking van de Oud-Alkemadeprijs. Ook dit jaar is het gelukt om zo'n pand te vinden. Of moeten we zeggen twee panden? Het gaat om een dubbel woonhuis dat van oorsprong één pand was. Het wordt bewoond door Sjaak en Marga Bouwmeester en hun buren Ed en Petra Muller en is gelegen aan de Kerkstraat 77 en 77a in Oude Wetering.

In dit artikel richten we ons op de geschiedenis van het pand en het proces van slopen en bouwen. Intussen is Oude Wetering een paar onopvallende opvallende panden rijker. Panden met een historische uitstraling en tot in de puntjes verzorgd. Nog steeds hebben de twee woningen een bijzondere uitstraling, ook al heeft de renovatie acht jaar geleden al plaatsgevonden. Met de uitreiking van de Oud-Alkemadeprijs wil de Stichting Oud Alkemade haar waardering uitspreken voor de inzet en de geïnvesteerde energie van de eigenaren.

Sjaak en Marga Bouwmeester zijn samen met Ed en Petra Muller de 22ste eigenaren van de woning Kerkstraat 77 in Oude Wetering. Het pand, dat stamt uit 1690, is in de ruim driehonderd jaar die er sindsdien zijn verstreken een aantal keren vernieuwd of verbouwd. De laatste verbouwing dateert van 2007, waarbij het zijn huidige vorm kreeg. Daarvoor werd het in 1949 ook grondig gerenoveerd.
In het archief van de Stichting Oud Alkemade vinden we dat Jannetgen Jacobsdr. Spruijt in 1690 de eerste eigenaresse is van de op dit perceel staande woning, genaamd 'Het Cleijne Huijs'.
Tussen 1720 en 1780 wonen er verschillende gemeentesecretarissen en de schout en baljuw van Alkemade op deze plek. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de aanwezigheid van het rechthuis (tegenwoordig 'Het wapen van Alkemade' genaamd) dat vlakbij de woningen is gesitueerd. In 1780 is de volgende eigenaar Jacob van Zeijl, van beroep koopman. Hij blijft eigenaar tot 1818, als hij het huis verkoopt aan Mozes van Hess, die van beroep koopman en slager was. Daarvoor heeft Jan Verhagen in het westelijk deel van het huis als meester-broodbakker de kost verdiend. Ook na deze tijd hebben diverse bakkers, slagers en een fietsenmaker hier hun nering gehad.

In 1878 verkrijgt de Christelijke Schoolvereniging het pand in eigendom uit een nalatenschap, met de bepaling dat er een bewaarschool in zou worden gevestigd. Eerst moeten de huurders vertrekken en wordt het verbouwd tot school. Per 1 februari 1879 wordt de nieuwe bewaarschool geopend. Er bleek echter niet zo'n grote behoefte aan een dergelijke school te bestaan, want in 1884 wordt de school alweer verkocht en verbouwd tot twee woningen.

In 1937 wordt het pand gekocht door Egbert Willems, die zich op dit adres vestigt met een schilderswinkel annex loodgietersbedrijf. Hij begint zijn werkzaamheden op het adres Wijk A, nummer 144. In 1941 krijgt het pand zijn huidige adres: Kerkstraat 77. Het bedrijf wordt later voortgezet door de zoons van Egbert. In 1949 vindt er nog een grote verbouwing plaats.

Breken en verbouwen

Sjaak Bouwmeester vertelt over zijn ervaringen met de aankoop en de verbouwing van het pand: "Nadat wij van de gemeente de zekerheid hadden gekregen dat het pand gesplitst zou kunnen worden en dat er voor de woning/winkel dus twee huisnummers toegekend zouden worden, kochten wij na lang onderhandelen het pand van de familie Willems. We moesten daarvoor naar een familielid van de familie Willems die in

Zo zag de zolder er uit vóór de verbouwing...

...en zo na de verbouwing.

Hilversum woonde. Het pand stond al zeker meer dan een jaar leeg. De inrichting en uitrusting waren zeer gedateerd. De tuin was een wildernis en de grond op het hele perceel was ernstig vervuild.

"Waar beginnen jullie op jullie leeftijd nog aan," kregen wij te horen van onze familie. Maar wij zagen het alle vier helemaal zitten om er iets moois van te maken. Kijkend naar de toekomst kozen Marga en ik er voor om een gelijkvloerse woning te realiseren. Na het maken van tekeningen, het laten doen van bodemonderzoek, het laten verrichten van geluidsrapportages in verband met de aanwezigheid van Boot Beton aan de overkant, het aanvragen van offertes van aannemers, het laten uitvoeren van een historisch bodemonderzoek en een verkregen bouwvergunning stonden wij te trappelen om te beginnen. Met slopen en opruimen vulden wij zo'n twintig vlikobakken en in verband met de grondvervuiling moest maar liefst vierhonderd m3 grond afgegraven en weer aangevuld worden. Een van de uitgangspunten bij de verbouwing was om alles zo veel mogelijk in de oorspronkelijke staat te houden of terug te brengen. Zo behielden de kleine dakkapellen aan de voorkant hun oorspronkelijke vorm. Ook de schoorsteen werd in oude luister hersteld. Het gevelmetselwerk werd schoongemaakt en de grote winkelruit werd in de oorspronkelijke staat teruggebracht. Bij het slopen van die grote winkelruit bleken de oorspronkelijke gaten voor de stijlen nog in het kozijn te zitten. Het was dus relatief eenvoudig om een identiek raam, zoals bij de buren, aan te brengen. Hierbij kwam het goed van pas kwam dat een van mijn hobby's het maken van glas-in- loodramen was.

De houten spanten op de verdieping en de plafondbalken in de woonkamer zijn zo veel mogelijk zichtbaar gemaakt. De balken in de woonkamer waren weggewerkt onder een plafond. Nadat het plafond was weggehaald bleken de balken onder een paar lagen vette lijnolieverf te zitten. Iedereen die kwam helpen werd vriendelijk verzocht als eerste klus een metertje balk schoon te branden en te schuren. Voor het maken van een efficiënte indeling was het nodig alle binnenwanden te slopen. Ook de riolering, de elektra en de centrale verwarming werden volledig vernieuwd.
Wij zijn zo'n negen maanden bezig geweest met de verbouwing. Met z'n vieren hebben wij, met hulp van vrienden en familie en een paar vaklieden, bergen werk verzet. Wekelijks sloten wij het werk af met een bouwoverleg en een hapje en een drankje. Inmiddels is ook de tuin een plaatje. Wij hebben geen moment spijt gehad van onze keuze en kijken met veel plezier terug op de renovatie, ook Ed, ondanks dat hij regelmatig 'in de put' zat."
Aldus Sjaak, die na acht jaar duidelijk nog met veel plezier terugkijkt op die periode van renovatie van hun woningen.

Geert-Jan van Beek

Bronnen:

- Sjaak Bouwmeester
- Archief Stichting Oud Alkemade
- K. Schoenmaker-van Berkum, Prentbriefkaarten vertellen over Oude- en Nieuw Wetering (deel 2), uitgeverij Repro-Holland, Alphen aan den Rijn 1994

De zelfgemaakte glas-in-loodramen.

Ed Muller bezig met het maken van de gaten voor de nutsvoorzieningen.

Op stap met de Vrouwen van Nu

Op 25 april jl. mocht ik met een groep leden van Vrouwen van Nu (13 vrouwen en 3 mannen) mee met de Historische wandeling door Oude Wetering. Gestart werd bij het Museum Oud Alkemade waar onze gids Marco Loos het een en ander vertelde over de geschiedenis van de Gogerpolder en Oude Wetering. De wandeling ging eerst over De Baan, die - net als de Sotaweg - in de jaren zestig aangelegd is voor tuinders die tijdens van de Ruilverkaveling in de Gogerpolder een nieuw bedrijf konden starten. SOTA staat voor Stichting Ontwikkeling Tuinbouw Alkemade. Op De Baan werd een bezoek gebracht aan Loos Plants, waar Ger Loos een rondleiding gaf op zijn bedrijf waar o.a. vele soorten hortensiaplanten en torenia's te bewonderen waren. Naast de grote nieuwe kassen staat er nog een schuur uit de beginperiode.

Hierna ging het naar Weteringbrug voor een thee/koffie/chocomelk-pauze bij IJs de Jong.

Terug over de brug vervolgden we onze wandeling over de Oude Wetering. Al wandelend valt je oog op de vele mooie en indrukwekkende gevels, waar je in de auto of op de fiets ongemerkt aan voorbij rijdt. In de Remonstrantse kerk kregen we van koster Ed van Pelt uitleg over deze bijzondere kerk en haar verleden. Hij liet ons o.a. een oude bijbel en twee heel kostbare zilveren avondmaalsbekers zien.

Wilt u ook met een groep de Historische wandeling door Oude Wetering maken?

Neem dan contact op met het secretariaat van de stichting via: info@stichtingoudalkemade.nl of 071-5018326. U kunt ook het formulier op de website invullen: www.stichtingoudalkemade.nl.

De wandeling eindigde op de Plantage, ter hoogte van het voormalige schiereilandje Elba. Rond 17.00 uur kwamen we via de Meerkreuk weer terug bij het museum voor een gezellige 'napraat'.

José van der Meer

Ger Loos van Loos Plants geeft een inkijkje in de teelt van zijn planten.

De Remonstrantse kerk en de zilveren avondmaalsbekers.

BRONNEN BIJ ONDERZOEK NAAR VOOROUDERS

Akten van indemniteit

Wie zijn stamboom wil onderzoeken stelt zich altijd de vraag: "Waar komen mijn voorouders vandaan?" Om die vraag te beantwoorden staan er diverse bronnen ter beschikking. Een belangrijke bron is het bevolkingsregister. Hierin staat keurig vermeld waar iemand vandaan kwam en waar hij of zij naar toe vertrokken is. Jammer is alleen dat die registers meestal pas halverwege de negentiende eeuw aanvangen. Vóór die tijd is er nauwelijks sprake van een echte bevolkingsregistratie. Een genealoog is dan aangewezen op huwelijksakten, lidmatenlijsten van kerken en poorterboeken. Al die bronnen geven weer waar iemand vandaan kwam. Een bron die vaak vergeten wordt bij het onderzoek naar voorouders zijn de akten van indemniteit.

De bevolking was vroeger in geval van nood aangewezen op de armenzorg in zijn woonplaats. Als men elders ging wonen en werken voelden de armbesturen in de nieuwe woonplaats er niets voor om dergelijke nieuwkomers (in het geval dat zij de kost niet konden verdienen) te onderhouden. Vanaf het einde van de 17e eeuw was er landelijk een verordening van kracht, dat men zich alleen elders kon vestigen als men een geldige akte van cautie of indemniteit bezat. Deze akten werden zowel door de lokale overheden als door kerkgenootschappen verstrekt. In deze akte van indemniteit stonden persoonsgegevens genoteerd plus de plaats van herkomst, zodat indien de betreffende persoon tot armoede mocht vervallen (meestal met de vermelding: "hetgeen God verhoede") de kosten voor rekening van deze plaats zouden komen. Het zal niemand verbazen dat dit in de praktijk nogal eens tot discussies leidde tussen de verschillende gemeenten.

De akte was strikt persoonlijk en men nam deze bij verandering van woonplaats weer met zich mee. Kinderen uit de gezinnen van de personen met een dergelijke akte vielen onder de armenzorg van de plaats waar zij geboren waren. Zo kon het wel gebeuren dat, als een gezin vaak verhuisde, elk kind apart recht had op armenzorg uit een andere plaats.

Het kwam ook voor dat nieuwkomers geen akten van indemniteit meebrachten omdat de plaats van herkomst zo'n certificaat niet gaf of deze bij verhuizing van de ene naar de andere plaats zoek geraakt was. In dat soort gevallen tekenden de nieuwkomers soms een 'akte van renuntiatie'. Dit hield in dat de plaats waar hij of zij verbleef niet verplicht kon worden om hem of haar te onderhouden als hij of zij geen inkomsten meer had.

AGA 521 – akte nummer 114
Akte van indemniteit voor Willem Dirksen Wesselman uit Ibbenbuhren in Duitsland, 22-4-1742

Wie undergeschrieben Armmesters von
Ibbenbüren beloun sie solt owerkombt
van te gebohren dat Willm Dirsen
Wesselman Engel Johane niemandt unse
gebohrne bürgers kinders int Armot mochten
geraeken so dat sie understant von noden
heben we als dan de Armmester van Alkemode
ofte ander platze dar sie wohnen in
Hollandt sien sollen dar van befrieden,
dan de Armmesters van Ibbenbüren
behölplick sie.

Rümp Josst Hinderrik Metting
1742 den 22 April

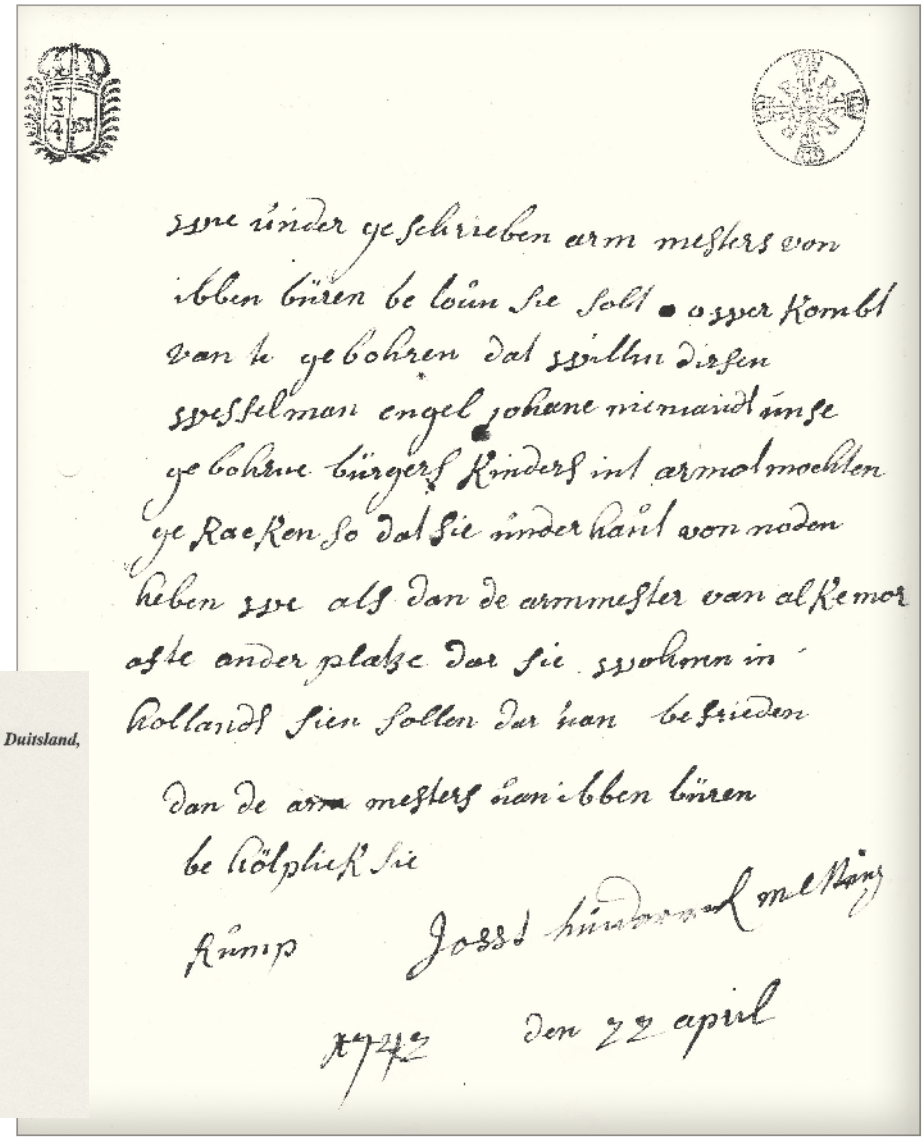

Akte van indemniteit van Willem Dirksen Wesselman, uitgegeven in Ibbenbüren in 1742.

Veel akten zijn bewaard gebleven

In het archief van de voormalige gemeente Alkemade zijn veel van dergelijke akten bewaard gebleven. In het archief van de stichting Oud Alkemade bevinden zich kopieën van deze akten. Een gedeelte van de akten is na verhuizing naar elders door de eigenaars weer opgehaald, maar een groot gedeelte bevindt zich nog in het archief van de gemeente en de stichting.

Bewoners van Alkemade die naar elders verhuisden kregen, op verzoek, een akte van indemniteit mee.
Tussen 1733 en 1784 zijn ruim duizend aktes van indemniteit uitgegeven aan bewoners die naar elders vertrokken. Meestal was dit naar omliggende gemeenten zoals Leimuiden, Woubrugge, Zoeterwoude enz. Veelvoorkomende namen daarbij waren Van Egmond, Van Leeuwen en Van der Meer. Deze akten zitten dus niet in onze archieven. Tussen 1700 en 1810 zijn er ruim 1300 akten ingekomen waarin gegevens staan over meer dan 2000 personen, waaronder veel mensen van Duitse afkomst.
Al die akten zijn afkomstig uit dorpen en steden uit het noordwesten van Duitsland. Vanaf de zeventiende eeuw tot omstreeks 1850 was er een trek van Duitse immigranten naar Holland. Vooral uit de plaatsen Ibbenbüren, Merzen en Twistringen kwamen in verhouding veel immigranten naar Alkemade. Sommige van die immigranten bleven er wonen. Vandaar dat er in Alkemade nog steeds Duitse achternamen voorkomen. Een voorbeeld is de naam Wesselman. Overigens kwamen verreweg de meeste mensen uit de omliggende gemeenten.

AGA 526 – akte nr. 1351
Akte van indemniteit voor Pieter Jacobus Rijnders uit 's Gravenhage, 22-8-1809

Wij, ondergeschreven, in naam van respective Roomsche Armbezorgeren van 's Hage, beloven mits deezen, dat ingevalle **Pieter Jacobus Rijnders**
zolang dezelve te Roelevaardersveen zal woonen, mogte komen te vervallen in Armoede, het geen Godt verhoede, wij denzelven, nevens onzen anderen Armen, alimentatie en bijstand geeven zullen: deezen ten oirconde.

's Hage den 22 Augustus 1809

M. Waterreus, R. C. Armbezorger
J. de Bruijn, Loco Boekhouder

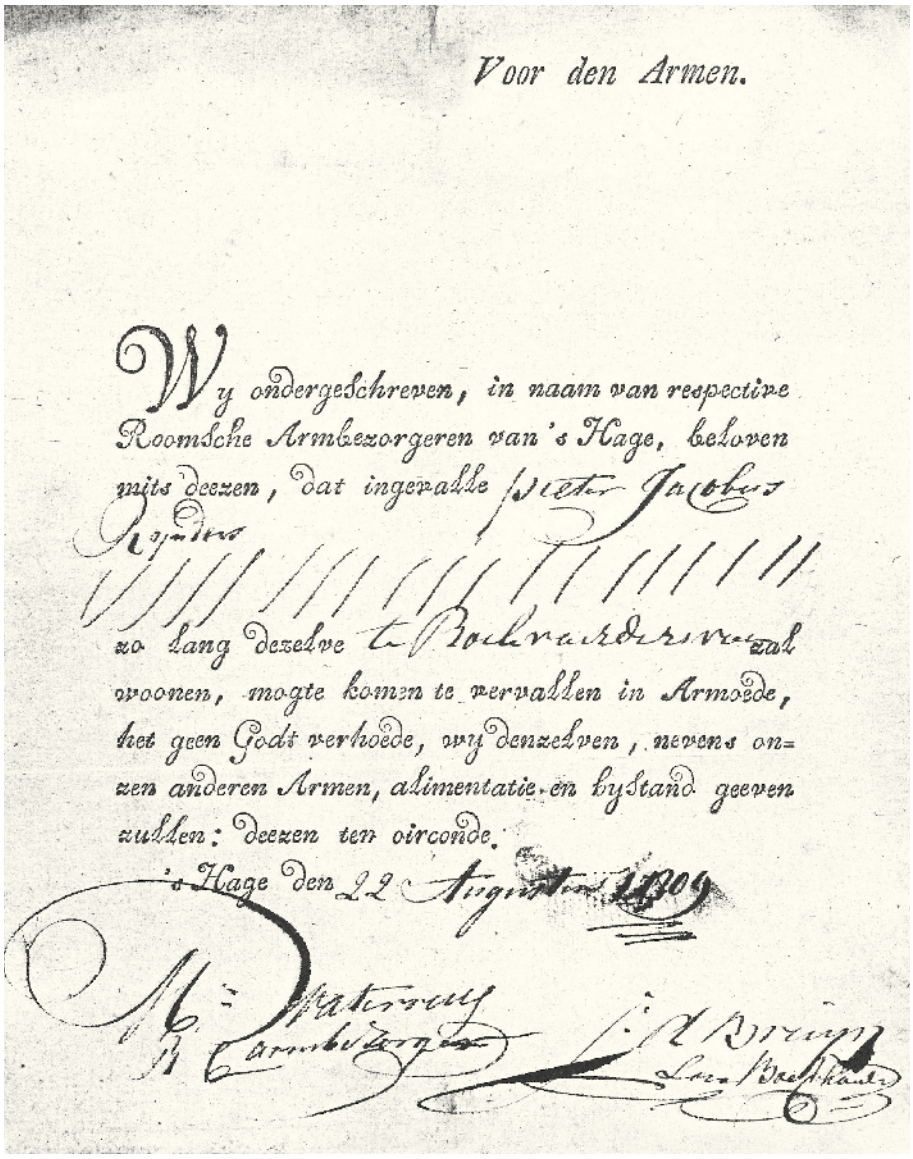
Voor den Armen.

Wy ondergeschreven, in naam van respective Roomsche Armbezorgeren van 's Hage, beloven mits deezen, dat ingevalle Pieter Jacobus Rijnders

zo lang dezelve te Roelvaardersveen zal woonen, mogte komen te vervallen in Armoede, het geen Godt verhoede, wy denzelven, nevens onzen anderen Armen, alimentatie en bystand geeven zullen: deezen ten oirconde.

's Hage den 22 Augustus 1809

M. Waterreus
R. Armbezorger

J. de Bruijn
Loco Boekhouder

Voorgedrukte akte van de gemeente Den Haag en de 'getranscribeerde' versie ervan. Een wet van 28 november 1818 maakte een einde aan de uitgiften van akten van Indemniteit.

Gedrukte formulieren

Meestal werden de akten van indemniteit gewoon met de hand geschreven. Het kwam ook voor dat zo'n document zo vaak werd verstrekt dat sommige steden of dorpen er een gedrukt formulier op na hielden. De Duitse akten van indemniteit uit Alkemade zijn in 1997 door A.J. Bisschop in samenwerking met J.Th. Ludlage en Toos van Dijk getranscribeerd. Dankzij dit monnikenwerk zijn de meestal moeilijk leesbare Duitse akten voor een breed publiek toegankelijk geworden.

Sjaak Bouwmeester

Bron: Andre van Noort: Genealogie nr. 10 (2004)

"WIJ ZIJN DE GEHEELEN DAG MET ONZE GEDACHTEN BIJ JULLIE..."

Veldpost uit de Veen

"De facteur is een ijvrig man, Schrijf dus zooveel je schrijven kan." Zo luidt de vrolijke opdruk op een ansichtkaart met een tafereel van een militaire postbode die vriendelijk lachend post uitdeelt aan soldaten. Dienstplichtig soldaat Hein Koek wordt met deze kaart in 1939 door zijn broers Nico en Piet gefeliciteerd met zijn verjaardag op 31 oktober. Hij is dan 25 jaar geworden. Bij het uitroepen van de algemene mobilisatie op 29 augustus 1939 had hij zich gemeld bij zijn onderdeel, het 4de Regiment Infanterie. Van zijn zussen Rika en Coba krijgt hij ook zo'n kaart. Daarop zien we een montere soldaat, die zich niet klein laat krijgen door de primitieve omstandigheden: "Om mij goed te kunnen scheren Moet ik den spiegel aan de staldeur fantaseren."

Enkele jaren geleden vond ik deze kaarten in een kistje waarin mijn vader foto's, brieven en briefkaarten uit zijn diensttijd bewaarde. Toen ik een en ander ging uitzoeken, ontdekte ik dat in de mobilisatietijd van augustus 1939 tot mei 1940 een aantal series van dit soort kaarten is uitgegeven. Ze geven een heel positief beeld van het soldatenleven. Op een van de kaarten zwaaien de jongens ons vrolijk toe: "Met ons paard en onzen wagen / Zullen wij iederen vijand verjagen." Tijd voor gezelligheid is er ook: "Ferme jongens, stoere knapen, mogen graag een kaartje maken." Je zou bijna denken dat het om een zomerse kampeervakantie gaat. Zelfs het vervelende wachtlopen is wel uit te houden, want: "Nu sta ik nog op wacht, Maar ik ga op verlof, nog één nacht."

De dagelijkse werkelijkheid van de mobilisatie was ongetwijfeld veel minder aangenaam. De meeste soldaten waren niet in de kazerne ondergebracht, maar in haastig ingerichte schoolgebouwen of schuren. De bevoorrading van voedsel en andere benodigdheden liet nogal te wensen over. Bovendien was er de voortdurende onzekerheid: zou er oorlog komen? Zouden zij dan moeten vechten? Bij het thuisfront bestond natuurlijk eenzelfde bezorgdheid: wat gaat er straks met onze mannen gebeuren? Uit de kaarten en brieven die Hein Koek kreeg, kunnen we opmaken hoe het hem en zijn maten van het 4de Regiment Infanterie verging in de maanden van de mobilisatie en hoe zijn familie in Roelofarendsveen meeleefde.

Mobilisatie

Op maandag 28 augustus 1939 verscheen in de avondbladen het volgende bericht van de 'Regeeringspersdienst': *"Teneinde ten volle voorbereid te zijn op den plicht, welke op Nederland zou rusten om, in het geval dat, tegen alle nog bestaande hoop in, een gewapend conflict in het buitenland mocht uitbreken, onze onzijdigheid met alle beschikbare middelen te handhaven, heeft de regeering gemeend niet langer te mogen wachten met het nemen van den uitersten voorzorgsmaatregel en is daarom thans* ***het bevel gegeven tot mobilisatie van leger en vloot.*** *(…) Zij doet een beroep op de medewerking van alle ingezetenen om gemeenschappelijk die moeilijkheden zoo goed mogelijk te overwinnen."*

De Nederlandse regering had na lange aarzeling en onderlinge onenigheid uiteindelijk tot mobilisatie besloten. In augustus had Hitler zijn expansiepolitiek 'bekroond' door een niet-aanvalsverdrag met de Sovjet-Unie te sluiten, waardoor hij zijn handen vrij kreeg om Polen aan te vallen. Omdat Frankrijk en Engeland Polen militaire bijstand hadden beloofd, leek een Europese oorlog onvermijdelijk. Beide landen hadden hun legers al gemobiliseerd en België volgde dit voorbeeld. Minister-president De Geer kon geen besluit nemen; hij hoopte - tegen beter weten in, zoals later zou blijken - dat Duitsland de Nederlandse neutraliteit zou respecteren. Na zwaar onder druk te zijn gezet door andere ministers en koningin Wilhelmina gaf De Geer toe: op 28 augustus werd de 'algemene mobilisatie' afgekondigd. Dit hield in dat alle dienstplichtigen van de lichtingen 1924 tot en met 1938 zich de volgende dag moesten melden. De lichting 1939 was al onder wapenen. Dit betekende dat de sterkte van het landleger van ongeveer 100.000 man naar 280.000 man werd gebracht.

Het is niet bekend hoe de dienstplichtigen in Roelofarendsveen van dit bericht op de hoogte raakten. Waarschijnlijk hadden ze al eerder een oproep gekregen om zich gereed te houden. Via de radio werd het bericht aan iedereen doorgegeven. Misschien heeft een rondgang van de dorpsomroeper de oproep bevestigd. Een dag later, op 29 augustus, kwam een ware volksverhuizing op gang. Meer dan 150.000 dienstplichtigen gingen op reis om zich bij hun onderdeel te laten registreren en keuren. Hein Koek moest zich melden bij de Morspoortkazerne in Leiden, de thuisbasis van het 4de Regiment Infanterie.
In *de Leidsche Courant* werd het bericht van de mobilisatie afgesloten met een oproep van *Het katholiek Comité van Actie "Voor God"*:

BIDDEN
Nederland paraat.
Onze grenzen worden beveiligd.
Allerlei maatregelen worden genomen.
VERGEET NIET: TE BIDDEN

Op mars naar Noordwijk

Het 4de Regiment Infanterie was gelegerd in de Leidse Morspoortkazerne en voor een groot deel samengesteld uit dienstplichtigen uit Leiden en de dorpen van het omringende platteland. Dit maakte een snelle opkomst naar de kazerne mogelijk. Ook bij verlof konden de soldaten in korte tijd van huis terugkeren. Het 4de Regiment werd ingezet bij de verdediging van het vliegveld Valkenburg en bewaking van de kust. Eén bataljon was in Katwijk geplaatst. Voor twee andere werd het kantonnement Noordwijk de bestemming. Daar moest in enkele dagen onderdak worden gevonden voor ruim 3000 soldaten. De manschappen marcheerden er naar toe. Ze werden ondergebracht in de R.K. Jongensschool 'St. Jeroen' aan de Zeestraat, de Wilhelminaschool, de christelijke scholen aan de Nieuwe Zeeweg, in het 'Juvenaat', en in bollenschuren. De officieren namen hun intrek in villa's en grote woonhuizen. De omstandigheden waren tamelijk primitief. De soldaten sliepen op strozakken, die na een paar dagen "zo plat als een dubbeltje waren", zoals een van de mannen van de mitrailleurcompagnie later vertelde. "Het was in de winter ondoenlijk jezelf daar te wassen of te scheren," zo gaat hij verder; "er was geen verwarming. Soms kwam er een douchewagen langs." In het kistje met de oorlogsherinneringen van mijn vader zitten ook een paar foto's. Mijn vader is – als enige brildrager – goed te herkennen. Vrolijk lachend marcheert hij langs, te midden van zijn kameraden. Ze poseren ook op de slaapzaal en voor een huis. De indruk wordt gewekt dat ze het wel naar hun zin hebben, net als de soldaten op de briefkaarten. Eén foto geeft de bijzondere sfeer goed weer. We zien een mooie boog met in bloemenletters: Mobilisatie 1939 - ?. Niemand wist hoe lang het zou gaan duren…

Wachtlopen op het strand van Katwijk

Bij de aankondiging van de mobilisatie werd bevestigd dat Nederland neutraal zou blijven bij een gewapend conflict. Dit bracht de leiding van het leger en de soldaten in een merkwaardige positie. Alles wees erop dat Nederland, áls er oorlog kwam, met een aanval van Hitler-Duitsland te maken zou krijgen. Maar puur formeel betekende de neutraliteit dat ook met acties van de andere oorlogvoerenden, zoals Engeland en Frankrijk, rekening moest worden gehouden. Men moest zich dus instel-

Hein Koek (links) marcheert door Noordwijk.

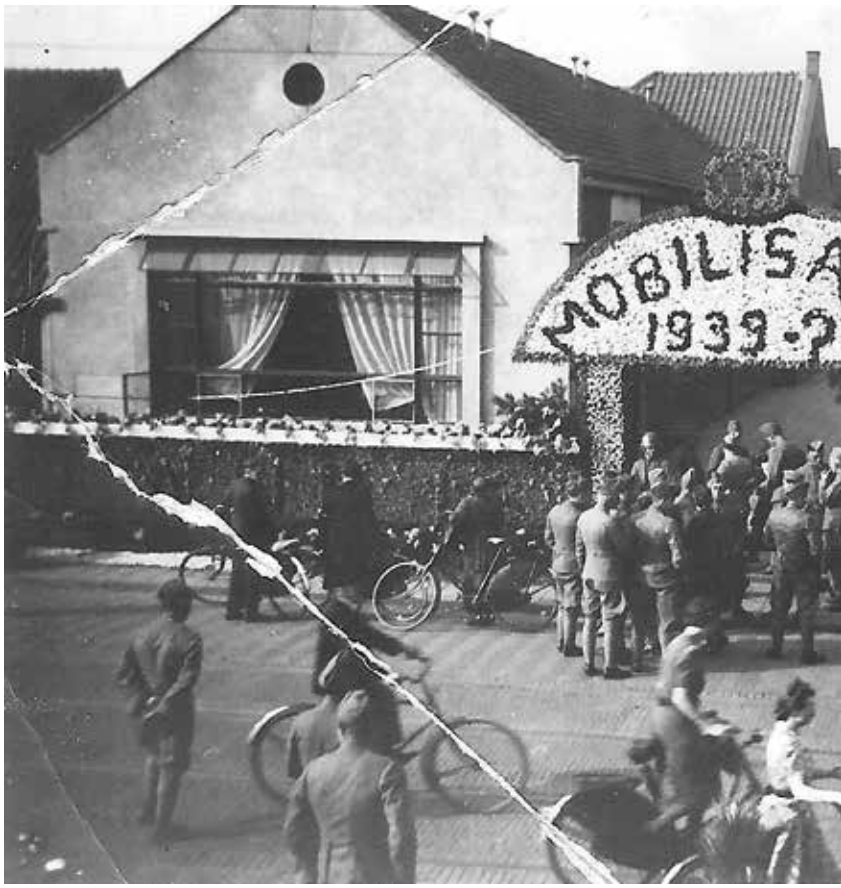

len op het voorkomen of verijdelen van vijandelijke acties vanuit het westen. Dus werd er kustbewaking ingesteld, met luchtdoelgeschut en speciale instructies voor militaire vliegtuigen. Watervliegtuigen van de Marine Luchtvaart Dienst voerden patrouilles uit en er werden mijnenvelden aangelegd voor de kust. Permanente strandbewaking betekende dat de soldaten van het 4de Regiment dag en nacht wacht liepen om eventuele vijandelijke acties vanuit zee te kunnen waarnemen. Andere eenheden deden daar nogal schamper over, maar het moet behoorlijk angstig zijn geweest in het stikdonker, in regen en wind. Langs de gehele kust, van Wassenaar tot Katwijk, werden verdedigingswerken aangebracht en schuilplaatsen gegraven om eventuele vijandelijke aanvallen af te slaan. Hetzelfde gebeurde in het Zuid-Hollands plassengebied.
Het leven van de soldaten in die maanden zal hebben bestaan uit het opbouwen van verdedigingsdijken, het graven van schuttersputjes, het oefenen in schieten en exerceren. En wachtlopen aan het strand. Maar dat zal al hun tijd niet hebben gevuld. Je kunt je voorstellen dat onder de manschappen de verveling kon toeslaan terwijl de leiding orde en discipline moest handhaven.

Veldpost

Aan de dienstplichtig soldaat/den Milicien H. Koek
I-I - 4 R.I.
1ste Legercorps
Veldpost kantoor nr 1

In september 1939 was een kwart miljoen dienstplichtigen onder de wapenen geroepen. Eén op de acht gezinnen zag vader of zoon vertrekken naar een onbekende militaire bestemming. De legerleiding zag wel het belang in van veelvuldig contact met het thuisfront. Daarom werd het systeem van de 'Veldpost' opgericht, met een Militair Hoofdexpeditiekantoor in Den Haag. Elke eenheid kreeg een veldpostnummer, waarop de soldaat bereikbaar was. Op die manier zou zijn verblijfplaats geheim blijven. Maar van die geheimhouding kwam weinig terecht. Een mooi voorbeeld hiervan is de ansichtkaart die Henk Bakker aan zijn familie op de Noordhoek stuurde. Henk was een vriend van mijn vader en werd later zijn zwager. Op 4 september - nauwelijks een week na de mobilisatie - krijgen Henks ouders een ansichtkaart. Voorop een foto van Noordwijk Binnen, de Voorstraat. Achterop staat geschreven: "Aan thuis: het wat ik verwachtte is gebeurd: we zijn vrijdag naar Noordwijk wezen wandelen. We liggen in het gebouw R.K. Noviciaat vlak bij de kerk. We mogen het kantonnement niet verlaten. (…) Er zal wel een verlofregeling komen dan pas kan ik naar de Veen komen. Met groeten (…) dpl. H. Bakker." Zo gaf een gewone Veense soldaat, op één kaart, een handjevol militaire geheimen prijs.

Berichten van het thuisfront

Behalve de twee vrolijke militaire ansichtkaarten die Hein bij zijn verjaardag in 1939 kreeg, ontving hij nog elf andere ansichtkaarten. Op sommige daarvan zien we de bekende dorpsgezichten van de Veen: de Watertoren, het Paddegat, de Muziektent. En het Noordeinde, nog met de zogenaamde 'veenwetering'. Op de andere prentbriefkaarten zijn bloemen afgebeeld of vrolijke kindertjes, vaak met een opgewekt rijmpje. Die ansichtkaarten, steeds met een duide-

Ze laten zich met zijn allen in het zand fotograferen: Katwijk – 1939 – de oude hap staat er op de achterkant van deze foto geschreven. Boven tweede van links Hein Koek (met sigaret); in het midden Gerard Rodewijk, ook uit de Veen.

lijke datum, komen van Heins zussen en broers en zijn doorgaans luchtig van toon. Maar het thuisfront besefte wel degelijk de ernst van de situatie. (….) *"Wat is het toch erg he? wat een onrust, en narigheid, maar ik hoop dat je nog op je oude plaatsje bent en is het anders dan het beste maar hoor Hein, wij maken het allen goed en hooren alles door radio hoe het gaat, en als je eens kan schrijven doe je het nog maar eens. Wij zijn de geheelen dag met onze gedachten bij jullie en als je aan iets gebrek heb schrijf je maar (…) Nu dag Hein van ons allemaal je Vader en Moeder."* Dit is een citaat uit een van de drie briefkaarten die Hein kreeg van zijn ouders. Zijn moeder schreef ze, evenals drie brieven, in een mooi regelmatig handschrift. Jammer genoeg ontbreken hiervan de data. De postzegels en dagstempels zijn afgeknipt, misschien door een overijverige postzegelverzamelaar uit de familie. In de berichten op de kaarten en in de brieven die Hein ontving, gaat het voornamelijk over drie onderwerpen: de prijs van de bloemen, het weer en het dreigende oorlogsgevaar.

De prijs van de bloemen

In Roelofarendsveen beheerste de prijs van de bloemen de dagelijkse gesprekken. Veense soldaten, zoals mijn vader, werkten praktisch zonder uitzondering 'op de tuin'. Ze waren dus beroepshalve in de bloemenprijs geïnteresseerd, maar niet alleen vanwege de centen. Als het goed ging met de bloemen, ging het thuis ook goed. Allerlei voor ons nu mysterieuze bloemennamen worden genoemd. Bij mij roepen de namen van de bloemen slechts vage herinneringen op en over de prijzen kan ik al helemaal niets zeggen. Maar voor de hedendaagse lezer maakt de context veel duidelijk. Zo schrijft moeder Koek op 7 januari 1940, een dag na haar verjaardag: *"Nu Hein de prijs van de bloemen is er af, zoo 12-13 centen dus dat is niets, maar het is overal zoo, misschien wel van de kou we zullen het tenminste maar hopen" En waarschijnlijk in dezelfde periode: "(we) hadden voor de laatste king Alfred (=narcis NK) 42 cent en de eerste copland (=tulp NK) 35 maar die hebben we nog niet veel. 't Gaat nu weer niet hard wat is het toch koud."*

Een paar weken later gaat het beter. [9 februari1940] *"(…)De prijs van de rose copland is zoo om de 33-35 dus wij kunnen tevree zijn." En: "met de bloemen ging het wel […]bossen van 29 en 32 cent, en de rest 25 en daar onder dus we waren best tevree.(…) Nu zijn ze weer druk aan het bossen t is te hopen dat het zoo'n prijsje blijft (...)."*

De winter van 1939/1940 was streng. Half december dook de temperatuur onder het vriespunt. In januari en februari 1940 vroor het stevig, vaak tot -12° C. In februari vragen Coba en Rika aan Hein: "hoe heb jij het toch met de kou?" En natuurlijk over schaatsen: "hier is het estafette-wedstrijd geweest, maar het was te koud wij hebben tenminste niet meegedaan." Er zijn wel vijf kaarten van zus Annie en haar man Huub. Die waren pas getrouwd en Huub en Hein zijn goede vrienden. Annie is bezorgd: [12 december 1939] *"Wat is het koud vandaag hé. Weet je nog, verleden jaar begon het om deze tijd zoo te vriezen. Nu is het maar te hopen dat het nu zo koud niet wordt. Moet je nog op wacht? Dan moet je jas wel goed dicht doen."* Inderdaad vroor het in december 1938 -13°C. Ook later laat Annie weer van zich horen: [30 april 1940] *"Van de wacht ben je alvast voor een dag of wat af hé? Het was toen al weer goed weer zeker."* En dan de vraag: *"Hebben jullie vandaag geen vrij omdat de prinses jarig is?"* Daarmee bedoelt ze prinses Juliana, de latere koningin. Uit de tekst op de kaart spreekt geen enkel vermoeden van een Duitse inval, tien dagen later: *"Nog gauw even een kaart naar jou want het duurt nog een week voor je op verlof komt."*

Steeds terugkerend onderwerp in de kaarten en brieven is de vraag of Hein nog op verlof komt. Dan kan hij thuis een paar dagen meewerken. Maar het

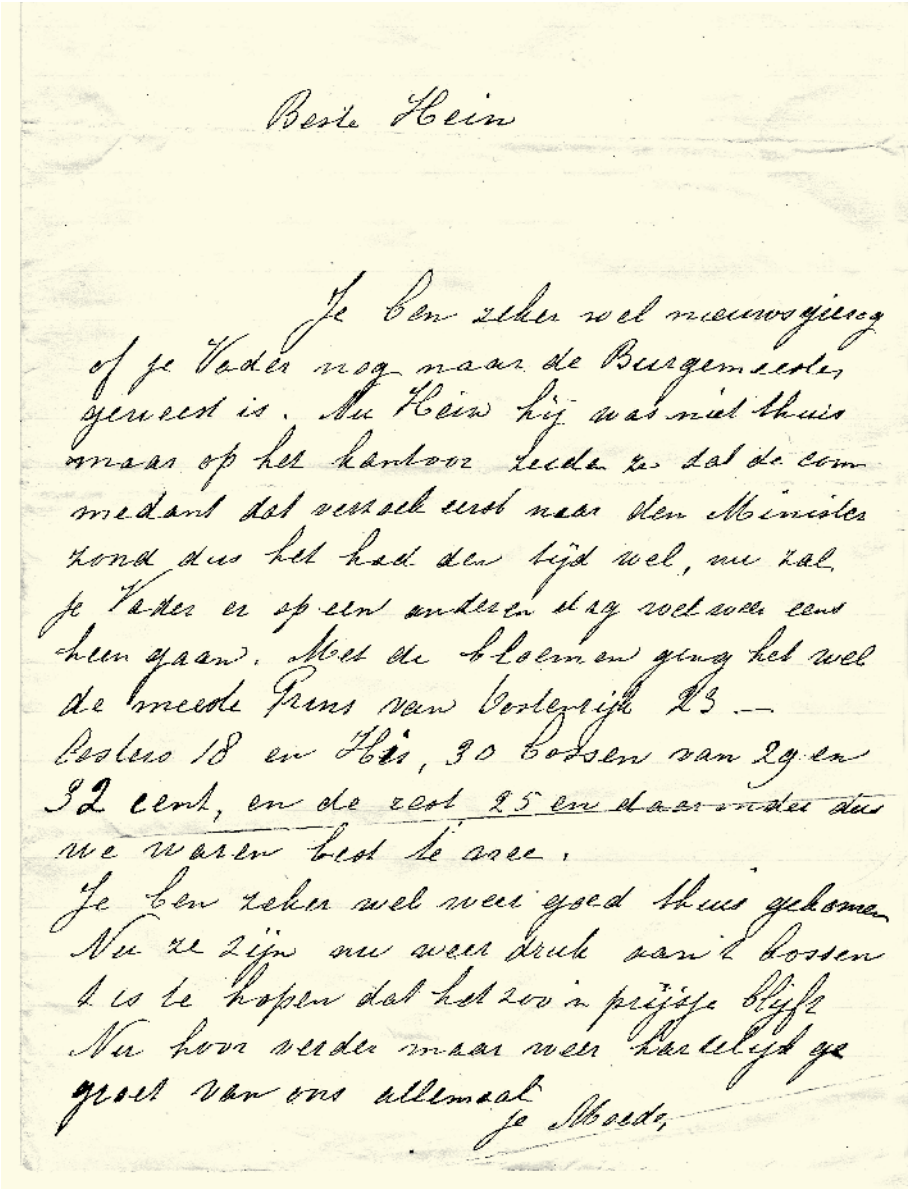

Beste Hein

Je ben zeker wel nieuwsgierig of je Vader nog naar de Burgemeester geweest is. Nu Hein hij was niet thuis maar op het kantoor zeide ze dat de commedant dat verzoek eerst naar den Minister zond dus het had den tijd wel, nu zal je Vader er op een anderen dag wel weer eens heen gaan. Met de bloemen ging het wel de meeste Prins van Oostenrijk 23 — Costers 18 en His, 30 bossen van 29 en 32 cent, en de rest 25 en daaronder dus we waren best te vree.
Je ben zeker wel weer goed thuis gekomen Nu ze zijn nu weer druk aan 't bossen t is te hopen dat het zoo'n prijsje blijft Nu hoor verder maar weer hartelijk gegroet van ons allemaal
je Moeder

was vooral een manier om even te ontsnappen aan de oorlogsdreiging, die voelbaar werd als er jongens uit het dorp naar een andere bestemming werden overgeplaatst. De brieven staan er vol mee. Er is weer een verzoek naar de burgemeester gegaan – "maar misschien moet je aan het "zakenberaui" schrijven" – of aan de commissie die in Noordwijk is benoemd voor de verloven. Of: "je Vader is weer naar de Burgemeester geweest – die was er niet – op kantoor zeiden ze dat de commedant het verzoek eerst naar de Minister stuurt – nu zal je Vader op een andere dag nog eens gaan."
In een laatste brief, waarschijnlijk geschreven tegen het einde van de mobilisatie: *"Daar ik niet weet of je al gauw weer thuis mag komen, zoo zal ik eerst een briefje schrijven Nu wat viel dat weer tegen he? Nu het verlof weer ingetrokken is, we hoorden het 's avonds om 5 uur."* Het is blijkbaar spannend aan het worden: *"(…) Je vader was zoo ongerust dat je weg zou moeten."* Naar een andere bestemming dus, waar het misschien gevaarlijk zou worden *"en het was geen weer om te komen en zoodoende hadden we Admiraal maar opgebeld en wisten we weer wat. heb je nog wat geld van hem gehad voor als je onverwacht weg moest."* Bij Café Admiraal konden berichten en geld worden afgegeven voor de jongens in Noordwijk. *"(…) en als je nu van de week niet vrij hebt komt er weleens een van hier als het eens weer is om te fietsen(…) Nu Hein, als je niet kan komen schrijf je maar eens (…)."*

Heelhuids teruggekomen

Niet bekend is hoe de laatste dagen vóór 10 mei – de dag van de Duitse inval - voor Hein Koek zijn verlopen. Ook niet of hij in die Meidagen inderdaad nog met verlof mocht of dat hij bij gevechten betrokken is geraakt. Mijn vader had het zelden over de oorlog. Ik weet niet of dat kwam omdat de herinneringen hem te zwaar waren. Misschien was hij ook bang dat zo'n gesprek te persoonlijk zou worden. Dat ging hij liever uit de weg. Maar zeker is dat Hein en zijn familie geluk hebben gehad. Hun zoon en broer is heelhuids in de Veen teruggekeerd. Andere bataljons van het 4de RI bleken kansloos toen zij vergeefs het gevecht aangingen tegen Duitse luchtlandingstroepen bij de Haagse Schouw en rond het vliegveld Valkenburg. Het oorlogsmonument in Valkenburg herdenkt de tientallen gevallenen. Mijn vader ging daar in latere jaren wel heen voor een reüniebijeenkomst, soms vergezeld van een of meer gezinsleden. Hij ontmoette dan zijn oude kameraden en liep mee in de wandeling naar het monument, maar vermeed de ceremonie zelf.
In een kast thuis op zolder hing mijn vaders lange lichtgroene militaire jas. Als het koud was 's nachts - alleen beneden werd overdag de kachel gestookt - kreeg je die jas als extra deken op je bed. In mijn studententijd ben ik die jas gaan dragen. Er waren mensen die dachten dat ik dat deed uit protest, tegen de Vietnam-oorlog bijvoorbeeld. Maar ik droeg de jas omdat ik er zo lekker warm in bleef, net als mijn vader op wacht in Noordwijk…

Nico Koek

Op de website van de Stichting Oud Alkemade vindt u meer afbeeldingen. Kijk bij Publicaties Alkmadders september 2015.

Er is eigenlijk maar één echte 'oorlogsfoto': soldaat Hein Koek in een schuttersputje, poserend met een geweer.

Het uitgestelde einde van de korenmolen

De geschiedenis van de korenmolen die in het verleden aan de Kleipoel in Rijpwetering stond, heeft een ander verloop dan tot nu toe werd aangenomen. Dat geldt althans voor enkele onderdelen die nog in een andere molen aanwezig zijn, dit in tegenstelling tot een eerder bericht dat die onderdelen bij een brand in 1914 in rook zouden zijn opgegaan.

De korenmolen werd in 1731 door Dirk van Abenes aan de Kleipoel gebouwd. Nadat de molen enkele malen van eigenaar wisselde, werd hij in 1887 verkocht aan G.M. Beelen, die de molen tot 1905 als laatste bemaalde. In dat jaar werd elders in het dorp de eerste steen gelegd voor een machinale malerij. De overbodig geworden molen werd vervolgens verkocht aan een Belg, die onderdelen ervan gebruikte om in Wortel (gemeente Hoogstraten) een afgebrande houten molen opnieuw op te bouwen, maar dan met stenen. De Belg gebruikte onder meer de roeden en het roerend werk uit de molen uit Rijpwetering. De roeden deden hun werk tot in de jaren vijftig. Toen braken ze en werden ze vervangen door een dieselmotor. In 1960 kreeg de molen in Wortel een kegelvormig dak. De nog bruikbare molenas werd overgebracht naar een molen in Hulste, eveneens in België.

De korenmolen bij de grutterij aan de Kleipoel.
Foto: Leids Jaarboekje 1962.

Grutterij

In de buurt van de korenmolen aan de Kleipoel werd rond 1730 ook een grutterij gebouwd. Een grutterij is een soort korenmolen zonder wieken die door een paard in beweging werd gebracht. In een grutterij werden fijnere granen gemalen, vooral boekweit. Na het vertrek van de molen in 1905 werd ook de grutterij stilgelegd. De grutterij werd daarna ook gesloopt. Een aanwezige schouw is gered en bevindt zich nu in het museum van Oud Alkemade, in combinatie met een afbeelding van een schilderij van de grutterij.

Dick van der Hulst

De schouw in het museum Oud Alkemade.

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

De afgelopen maanden ontvingen wij de volgende voorwerpen:

Thermometer voor wekketel - Mevr. Van Ruiten ■ **Schilderij van Roelofarendsveen** - G.W. Mooyekind-van Scheppingen ■ **Boekje De avonturen van Flipje** - Mevr. Van Wouwe ■ Spiritusbrander - A. Hoekstra ■ **Babyweegschaal** - N. van der Zwet ■ **Diverse textiel, boekjes, foto's en diverse gebruiksvoorwerpen** - Mevr. Knibbe ■ **Benzinevergasser, koffiepot met spiritusbrander** - Vlagsma ■ **Diverse kleding, beddengoed, foto's, papieren, huishoudelijke artikelen en gebruiksvoorwerpen** - Erven A. Wijsman en M. van Wieringen ■ **Weekblad en kerstlampjes** - A. van der Vlugt ■ **Diverse boekjes, kindertasje, kaarsenstandaard** - Mevr. Hulsebosch ■ **Fotoboek bouw kerk Maria Presentatie** - A. van Haastrecht ■ **Vier boeken over gereedschappen** - Akerboom ■ **Weegschaal, kaasboor, boterspaan, blok gewichten, neusring, penning, kruik en kinderboekje** - Mevr. Bos ■ **Hanglamp** - Thea van der Luit ■ **Oorkonde postbode Th. Van der Klugt** - Mevr. Van Koert ■ **Twee klederdracht poppetjes** - A. Keijzer ■ **Pop** - R. van Klink ■ **Blokken aanvoerlijsten veiling EMM, tegeltje** - I. Hoogenboom

Alle gevers hartelijk bedankt!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

- **voor foto's, dia's, films:**
  Leo Stiens, tel. 071-3313343 of 06-27842264; e-mail: hulst50@hetnet.nl
- **voor ander materiaal:**
  Sjaak Koek, tel. 071-3312066 of 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur en dinsdag van 13.30-16.00 uur, en op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.